

تجدیدنظر دوم را در محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمدهفروشی کالاها به عمل آورد. در سال ۱۳۵۳ تحولاتی در اوضاع اقتصادی کشور پدید آمد و سال مذکور به عنوان سال پایه در نظر گرفته شد. بر همین اساس، محاسبه شاخص های فوق، برای سومین بار مورد تجدیدنظر قرار گرفت.

در سال ۱۳۶۱، با توجه به تغییرات ایجاد شده در الگوی مصرف خانوارها که ناشی از تحولات اقتصادی و اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی بود، این سال به عنوان سال پایه انتخاب شد و تجدیدنظر در زمینه محاسبه شاخص های مذکور به عمل آمد. در سال ۱۳۶۹، با پایان یافتن جنگ تحمیلی و تغییر شرایط اقتصادی، ضرورت تجدیدنظر در سال پایه احساس شد و این سال را بانک مرکزی به عنوان سال پایه انتخاب کرد.

بانک مرکزی در سال ۱۳۷۸، سال پایه را برای "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران" از سال ۱۳۶۹ به سال ۱۳۷۶ تغییر داد. همچنین این شاخص از سال ۱۳۸۵ براساس سال پایه ۱۳۸۳ محاسبه و ارائه شده است. لازم به ذکر است از سال ۱۳۸۱ محاسبه این شاخص در دفتر "شاخص قیمت ها"ی مرکز آمار ایران آغاز شد و از سال ۱۳۹۰ مقرر شد اطلاعات این شاخص در سالنامه آماری کشور براساس سال پایه ۱۳۸۱ ارائه شود. شایان ذکر است در سال ۱۳۹۱ اطلاعات این شاخص براساس سال پایه ۱۳۹۰ توسط دفتر شاخص قیمت مرکز آمار ایران محاسبه و در سالنامه آماری کشور قرار گرفت.

ب) شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی

در سال ۱۳۵۳، مرکز آمار ایران برای اولین بار، طرح آمارگیری از قیمت خرده فروشی تعدادی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی را به مرحله اجرا در آورد و از آن زمان تا مهرماه ۱۳۵۷، نتایج حاصل از آمارگیری های مذکور را همه ساله به صورت متوسط قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی، در قالب نشریات فصلی و سالانه، منتشر می کرد.

پس از آن، نتایج نیمه دوم سال ۱۳۵۸ و نیمه اول سال ۱۳۵۹ طرح آمارگیری فوق، به صورت متوسط قیمت و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی روستایی در اختیار علاقمندان قرار گرفت.

مقدمه

سابقه بررسی قیمت ها و محاسبه شاخص های ذی ربط در نقاط شهری و روستایی کشور که در حال حاضر توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران انجام می گیرد، به شرح زیر است:

الف) شاخص قیمت عمده فروشی کالاها و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری

برای اولین بار، بانک ملی ایران در سال ۱۳۱۵، محاسبه شاخص هزینه زندگی^۱ و شاخص قیمت عمدهفروشی کالاها را در نقاط شهری آغاز کرد.

در سال ۱۳۳۸، با تغییر سال پایه، محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمدهفروشی کالاها مورد تجدیدنظر قرار گرفت و با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹، مسئولیت تهیه شاخص های مذکور، به این بانک محول شد. بانک مرکزی ایران، با توجه به تغییرات قابل ملاحظه در الگوی مصرف خانوارها و ترکیب هزینه آن ها، سال ۱۳۴۸ را سال پایه قرار داد و

^۱ منظور از "شاخص هزینه زندگی"، "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی" است.

در ضمن، گروه های کالاها و خدمات برحسب نیاز براساس گروه های اختصاصی نیز طبقه بندی می شوند.

سال پایه: سال معین و ثابتی است که درصد تغییرات شاخص، نسبت به آن سنجیده می شود و عدد شاخص در آن سال برابر ۱۰۰ است.

ضریب اهمیت: سهم هر کالا یا خدمت را در مجموعه کالاها و خدمات مشمول شاخص، ضریب اهمیت می گویند. در شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی، سهم هر کالا یا خدمت، نسبت هزینه پرداختی خانوار، برای آن کالا یا خدمت به کل هزینه خانوار می باشد. در شاخص قیمت عمده فروشی، سهم هر کالا، ارزش فروش عمده فروشی کالا به کل ارزش عمده فروشی کالاها می باشد.

نقاط شهری: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

نقاط روستایی: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

از سال ۱۳۶۱ لغایت سال ۱۳۷۵، شاخص قیمت خرده فروشی کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی، براساس سال پایه ۱۳۶۱ تهیه و منتشر می شد. همچنین در سال ۱۳۷۶، سال ۱۳۷۴ به عنوان سال پایه انتخاب و آمارهای مورد نظر برای سال های ۱۳۷۵ لغایت ۱۳۸۳، به تفکیک استان ها و کل کشور تهیه و منتشر شده است. از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۹۱، سال ۱۳۸۱ به عنوان سال پایه مبنای محاسبه بوده است. در حال حاضر براساس آخرین تجدیدنظر سال ۱۳۹۰ به عنوان سال پایه مبنای محاسبه قرار گرفته است.

تعاریف مفاهیم

شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی: معیار سنجش تغییرات قیمت تعداد معین و ثابتی از کالاها و خدمات مورد مصرف خانوار نسبت به سال پایه، شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی نامیده می شود.

طبقه بندی در گروه های کالاها و خدمات: طبقه بندی کالاها و خدمات در شاخص های قیمت، براساس ماهیت آن ها و طبقه بندی های بین المللی و نیازهای ملی انجام گرفته است، ولی مبنای کلی، طبقه بندی پیشنهادی سازمان ملل (COICOP)^۲ برای کالاها و خدمات مصرفی، S I T C^۳ برای عمده فروشی) می باشد که بنابر ملاحظات اقتصاد ایران، تغییراتی در آن داده شده است.

در این طبقه بندی ها، کالاها و خدمات به چند گروه بزرگ تقسیم می شود که هر یک از آن ها چندین زیرگروه دارد. گروه های بزرگ را گروه های اصلی و زیر گروه های آن ها را گروه های فرعی کالاها و خدمات می نامند.

^۲ طبقه بندی مصرف فردی بر حسب هدف (Classification of Individual Consumption According Purpose: COICOP)

^۳ طبقه بندی استاندارد بین المللی تجارت (Standard International Trade Classification: SITC)

۲۲-۱- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه های اختصاصی، اصلی و برخی از

(۱۳۹۰=۱۰۰)

گروه های فرعی

گروه های کالاها و خدمات	ضریب اهمیت	۱۳۸۵	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	درصد تغییر سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲
شاخص کل.....	***	***	***	***	***	***	۱۹۹/۵	***
گروه های اصلی و فرعی:								
خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات.....	***	***	***	***	***	***	۲۳۹/۸	***
خوراکی و آشامیدنی ها.....	***	***	***	***	***	***	۲۳۹	***
خوراکی ها.....	***	***	***	***	***	***	۲۳۸	***
نان و غلات.....	***	***	***	***	***	***	۲۰۹/۸	***
گوشت قرمز، سفید و فراورده های آن ها.....	***	***	***	***	***	***	۲۱۳/۲	***
گوشت قرمز و گوشت ماکیان.....	***	***	***	***	***	***	۲۱۰/۷	***
ماهی ها و صدف داران.....	***	***	***	***	***	***	۲۳۲/۶	***
لبنیات و تخم مرغ.....	***	***	***	***	***	***	۲۴۵/۵	***
روغن ها و چربی ها.....	***	***	***	***	***	***	۲۶۶/۳	***
میوه ها و خشکبار.....	***	***	***	***	***	***	۲۴۰/۴	***
سبزی ها و حبوب.....	***	***	***	***	***	***	۳۶۱/۱	***
قند و شکر و شیرینی ها.....	***	***	***	***	***	***	۱۹۹	***
ادویه و چاشنی ها.....	***	***	***	***	***	***	۲۱۵/۴	***
چای و سایر آشامیدنی ها (غیر الکلی).....	***	***	***	***	***	***	۲۶۵/۱	***
دخانیات.....	***	***	***	***	***	***	۲۶۵/۱	***
کالاهای غیر خوراکی و خدمات.....	***	***	***	***	***	***	۱۸۵/۲	***
پوشاک و کفش.....	***	***	***	***	***	***	۲۲۲/۶	***
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت ها.....	***	***	***	***	***	***	۱۵۵/۷	***
مسکن.....	***	***	***	***	***	***	۱۵۷	***
اجاره.....	***	***	***	***	***	***	۱۵۴/۹	***
نگهداری و تعمیر واحد مسکونی.....	***	***	***	***	***	***	۱۹۷/۵	***
آب، برق، گاز و سایر سوخت ها.....	***	***	***	***	***	***	۱۵۱/۵	***
مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن ها.....	***	***	***	***	***	***	۲۲۱/۱	***
بهداشت و درمان.....	***	***	***	***	***	***	۱۷۶/۸	***
حمل و نقل.....	***	***	***	***	***	***	۲۰۹/۱	***

۱-۲۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه های فرعی (دنباله)
(۱۳۹۰=۱۰۰)

گروه های کالاها و خدمات	ضریب اهمیت	۱۳۸۵	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	درصد تغییر سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲
ارتباطات	***	***	***	***	***	***	۱۳۳/۵	***
تفریح و فرهنگ	***	***	***	***	***	***	۲۳۴/۵	***
آموزش	***	***	***	***	***	***	۱۳۳/۸	***
هتل و رستوران	***	***	***	***	***	***	۱۸۸/۷	***
کالاها و خدمات متفرقه	***	***	***	***	***	***	۱۹۶	***
گروه های اختصاصی:	***	***	***	***	***	***	...	***
کالاها	***	***	***	***	***	***	۲۱۹/۵	***
خدمات	***	***	***	***	***	***	۱۶۷/۷	***
شاخص کل ^(۱)	***	***	***	***	***	***	...	***

(۱) شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی.
مأخذ- مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت ها.

نمودار ۱-۲۲

۲-۲۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروههای اختصاصی، اصلی و برخی از گروههای

(۱۳۹۰=۱۰۰)

فرعی

۱۳۸۹	۱۳۸۵	۱۳۸۰	۱۳۷۵	ضریب اهمیت	گروههای کالاها و خدمات
۳۱۵/۱	۱۶۱/۷	...	...	۱۰۰	شاخص کل
۳۸۵	۱۶۱/۹	...	...	۴۳/۳۴	گروههای اصلی و فرعی:
...	...	...	...	...	خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات
۳۹۴/۷	۱۶۲	...	...	۳۸/۱۷	خوراکی ها، آشامیدنی
۳۵۳/۶	۱۴۹/۹	...	...	۹/۷۸	خوراکی ها
۴۱۳/۵	۱۵۶/۸	...	...	۹/۸۷	نان و غلات
...	...	...	...	...	گوشت قرمز، سفید و فراورده های آنها
۲۹۳	۱۲۹/۲	...	...	۷۴	گوشت قرمز و گوشت ماکیان
۳۱۶/۱	۱۶۸/۳	...	...	۴/۱۶	ماهی ها و صدف داران
۳۵۶/۸	۱۲۳/۹	...	...	۲/۴۷	لبنیات و تخم مرغ
۵۶۱/۸	۲۰۷/۸	...	...	۳/۱۹	روغن ها و چربی ها
۵۳۳/۷	۲۰۸/۶	...	...	۴/۹۱	میوه ها و خشکبار
۲۰۶/۶	۱۲۲/۴	...	...	۲/۶	سبزی ها و حبوب
۳۹۱/۲	۱۵۴/۲	...	...	۱/۱۹	قند و شکر و شیرینی ها
۲۷۶/۵	۱۳۷/۷	...	...	۱/۹۷	ادویه و چاشنی ها
۲۲۴/۳	۱۰۹/۴	...	...	۱/۱۲	چای و سایر آشامیدنی ها (غیر الکلی)
۲۶۰	۱۶۱/۵	...	...	۵۶/۶۶	دخانیات
۲۲۲/۵	۱۴۷/۵	...	...	۹/۵	کالاها و غیر خوراکی و خدمات
۳۰۶/۸	۱۹۷/۴	...	...	۱۶/۷۱	پوشاک و کفش
۳۳۰/۳	۲۲۴/۴	...	...	۱۱/۲۸	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت ها
۳۱۸/۴	۲۲۴/۳	...	...	۹/۹۸	مسکن
۴۴۱	۲۲۵/۳	...	...	۱/۳	اجاره
۲۵۷/۶	۱۴۱	...	...	۵/۴۳	نگهداری و تعمیر واحد مسکونی
۲۵۵/۳	۱۴۶/۵	...	...	۷/۵۲	آب، برق، گاز و سایر سوخت ها
۲۸۳	۱۷۶/۳	...	...	۶/۴۸	میلان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آنها
۲۶۶/۵	۱۴۳/۱	...	...	۸/۲	بهداشت و درمان
۱۱۲/۵	۱۱۲/۵	...	...	۱/۴۱	حمل و نقل
۱۴۱/۴	۱۲۱/۴	...	...	۳/۰۵	ارتباطات
۱۱۵/۱	۱۰۴/۵	...	...	۰/۹۲	تفریح و فرهنگ
۳۸۴/۸	۱۹۱/۷	...	...	۲/۲۶	آموزش
۳۷۰/۴	۱۷۹/۴	...	...	۲/۶۹	هتل و رستوران
...	...	...	...	...	کالاها و خدمات متفرقه
۳۱۹/۴	۱۵۲/۹	...	...	۷۶/۳۲	گروههای اختصاصی:
۳۰۱/۹	۱۸۹	...	...	۲۳/۶۸	کالاها
۳۱۴/۸	۱۵۶/۳	...	...	۹۱/۴۹	خدمات
					شاخص کل ^(۱)

۲۲-۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (دنباله)
(۱۳۹۰=۱۰۰)

گروه های کالاها و خدمات	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	درصد تغییر سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲
شاخص کل.....	۴۲۵/۳	۱۳۵/۱	۱۸۵/۵	۲۰۶/۹	...
گروه‌های اصلی و فرعی:					
خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات.....	۵۵۳/۳	۱۴۹/۱	۲۱۷/۴	۲۳۶/۸	...
خوراکی‌ها، آشامیدنی.....	...	...	...	۲۳۴/۳	...
خوراکی‌ها.....	۵۸۰/۹	۱۴۸	۲۱۳/۸	۲۳۳/۶	...
نان و غلات.....	۵۸۵/۹	۱۳۳/۲	۱۷۸/۵	۲۰۱	...
گوشت قرمز، سفید و فراورده‌های آن‌ها.....	۴۶۶/۴	۱۴۸/۱	۱۹۴/۶	۲۰۵/۲	...
گوشت قرمز و گوشت ماکیان.....	...	...	...	۲۰۲/۴	...
ماهی‌ها و صدف‌داران.....	۳۱۹/۳	۱۴۳/۸	۲۱۱/۳	۲۴۱/۴	...
لبنیات و تخم‌مرغ.....	۴۲۹/۷	۱۴۶/۳	۱۸۶	۱۹۹/۷	...
روغن‌ها و چربی‌ها.....	۷۴۸/۴	۱۵۰	۲۱۷/۳	۲۳۰/۸	...
میوه‌ها و خشکبار.....	۱۱۱/۷	۱۷۳/۳	۲۸۱/۵	۲۸۵/۷	...
سبزی‌ها و حبوب.....	۷۳۱	۱۷۹/۹	۳۲۸/۶	۳۸۶/۹	...
قند و شکر و شیرینی‌ها.....	۲۵۳/۶	۱۲۵/۹	۱۶۷/۹	۱۸۰	...
ادویه و چاشنی‌ها.....	۴۳۸/۵	۱۲۹/۲	۱۹۲/۶	۲۲۴/۹	...
چای و سایر آشامیدنی‌ها (غیر الکلی).....	۳۰۴/۶	۱۴۸	۲۳۲/۲	۲۴۹/۲	...
دخانیات.....	۲۵۱/۹	۱۸۵/۷	۳۰۸/۱	۳۱۸/۵	...
کالاهای غیر خوراکی و خدمات.....	۳۲۴/۴	۱۲۶/۴	۱۶۵/۶	۱۸۸/۲	...
پوشاک و کفش.....	۲۵۵/۴	۱۳۸/۸	۱۹۱/۴	۲۲۳/۸	...
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها.....	۴۳۱/۲	۱۱۳/۶	۱۳۸/۳	۱۵۱/۸	...
مسکن.....	۳۶۳/۶	۱۱۵/۳	۱۳۷	۱۵۸/۳	...
اجاره.....	۳۴۷/۹	۱۱۳/۸	۱۳۳/۹	۱۵۴/۹	...
نگهداری و تعمیر واحد مسکونی.....	۵۰۹/۵	۱۲۸/۵	۱۶۵/۱	۱۹۰/۲	...
آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها.....	۵۷۲/۸	۱۱۱/۸	۱۳۹/۷	۱۴۵/۲	...
مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن‌ها.....	۲۸۹/۹	۱۴۲/۶	۲۰۷	۲۲۸/۱	...
بهداشت و درمان.....	۳۰۹/۲	۱۱۹/۶	۱۵۸/۸	۱۸۱/۹	...
حمل و نقل.....	۳۳۷/۷	۱۲۳	۱۶۴	۲۰۳/۴	...
ارتباطات.....	۱۱۶/۶	۱۰۸/۹	۱۱۹	۱۳۵/۵	...
تفریح و فرهنگ.....	۱۴۹/۷	۱۴۳/۶	۲۱۶/۹	۲۳۱/۸	...
آموزش.....	۱۲۸/۴	۱۱۳/۵	۱۲۶/۱	۱۴۵/۷	...
هتل و رستوران.....	۴۷۱/۵	۱۳۵/۷	۱۸۰/۸	۲۰۲/۱	...
کالاها و خدمات متفرقه.....	۵۳۴/۹	۱۵۵/۴	۱۸۵/۴	۲۰۱/۶	...
گروه‌های اختصاصی:					
کالاها.....	۴۵۱/۳	۱۴۰/۶	۱۹۸/۴	۲۱۹/۴	...
خدمات.....	۳۴۴/۳	۱۱۹/۶	۱۴۸/۷	۱۷۱/۴	...
شاخص کل ^(۱)	۴۳۱/۹	۱۳۶/۷	۱۸۹/۴	...	...

(۱) شاخص کل منهای ارزش اجرای واحدهای مسکونی ملکی.

ماخذ- مرکز آمار ایران.(رپ).

- مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت ها.